

Katia Wagner sätter färg på svart-vita bilder

De ensamkommande blev snabbt en politiserad fråga. I ett polariserat samhälle hamnade de mitt i skärningspunkten mellan två skilda läger. Journalisten och författaren **Katia Wagner** försöker beskriva dem på ett mer nyanserat sätt.

Katia Wagners journalistik och författarskap har mestadels handlat om utsatta ungdomar som svikits eller övergivits av vuxenvärlden. I sin första bok från 2009 träffade hon flickor som utsattes för internetkaraktären "Alexandra", som i själva verket var en drygt 30-årig man. Han förmådde flickorna att klä av sig framför sin webbkamera och arrangerade träffar för sexköp. Mannen dömdes till tio års fängelse för sexbrott mot närmare femtio unga flickor.

Steget därefter var inte långt till att granska de ensamkommande ungdomarna som ingen vuxen brydde sig om. Många av dem kunde plötsligt försvinna utan ett spår och ingen letade efter dem.

Katia Wagner började söka och fann att många, av skrupelfria personer, tvingades att sälja narkotika eller utsatte dem för människohandel och sexuella övergrepp. Vissa drev runt från land till land. En del riskerade att radikaliserats till den framväxande terrorgruppen Islamiska staten. De saknade alternativ då inget lands myndigheter var beredda att ta sig an dem.

I nästa bok följde Katia Wagner de två poliser i Stockholm som fått till uppgift att bevaka de allt fler ensamkommande ungdomarna som levde på gatan. Det kom många rapporter om ökade sexuella övergrepp, rån, stölder, knarkhandel och allmän gränslöshet som flera av dem ägnade sig åt. Debatten var ibland hetsig, men Katia Wagner lyckades visa att oron sällan

hade bäring i verkliga fall. Rädslan byggde mer på föreställningar än på faktiska händelser. I boken följer hon även upp hur det gick för 13-årige Amin som 6 februari 2015 brottades ner av en väktare på Malmö central efter att han rymt från ett hvb-hem (hem för vård eller boende). Ett filmklipp på händelsen spreds i sociala medier, men det är en helt annan bild av honom vi får [i KatiaWagners bok.](#)

Den senaste boken, *Ingen plats för mig*, är ett projekt som har löpt parallellt med de övriga. En av pojkarna hon lärde känna i Oslo 2012 berörde henne utöver den journalistiska gärningen. Katia hade träffat många slitna och utsatta pojkar, men Ghazi var något extra. Hon behöll kontakten med honom under hans asylprocess i Norge som pågick under en längre tid då han också var utsatt för människohandel. Efter hand märker Katia att Ghazi förändras. Hans ostrukturerade tillvaro där tjejer och cannabis och fotbollsträning var återkommande inslag, blev striktare. Han började skicka allt fler religiösa meddelanden till Katia. Det visar sig snart att han har fått kontakt med en radikal salafist som hade börjat bearbeta honom för att han ska åka till Syrien.

Ghazi blir utvisad från Norge och återvänder till hemlandet Tunisien. Katia behåller kontakten, hon besökte honom i Oslo och reser med sina döttrar till Tunisien. Relationen till Ghazi utvecklas till att han blir som en bonusson och bonusbror till dem, Katia blir hans europeiska mamma. Trots detta får hon en dag ett meddelande från Ghazi att han har rest till IS i Syrien.

...

Efter flera års granskande arbete med att fördjupa bilden av ensamkommande klev Katia Wagner den här gången ur sin journalistroll och engagerade sig privat. Men hon värjer sig mot att kallas för aktivist.

Du har ändå ägnat många år åt att skildra den här gruppen. Har du fått förståelse för det oerhörda engagemang som finns för dem inom aktivismen?

– Det är självklart att jag har förståelse för det och jag kan se varifrån det kommer, men det är inte kopplat till mig själv och det som jag har gjort.

Trots er nära relation och din omsorg så reser Ghazi ändå in i Syrien för att ansluta till IS. Ni fortsätter kontakten och vid ett tillfälle hotar han att komma till Europa och göra jihad. Det går så långt att du blir rädd för honom, du anmäler honom till SÄPO och väljer att bryta kontakten. Gör detta att du även har förståelse för det motstånd eller den misstänksamhet som finns mot såväl gruppen ensamkommande som islam bland dem som kanske inte är lika insatta i deras situation?

– Att jag blev rädd i den situationen ska vi nog inte blanda ihop med motstånd mot islam eller misstänksamhet mot ensamkommande. När det gäller ensamkommande vänder jag mig emot att tala om dem som homogen grupp med ett särskilt slags gemensamt beteende. I min värld är det självklart att bland de som snattar, använder droger, stjälar och bråkar på stan så är några av dem också ensamkommande. Men med en generell misstänksamhet och negativa förväntningar riskerar vi att ge sämre omsorg och därför tror jag att en vaksamhet på fördomar och förenklingar är nödvändigt.

I dag har Katia och Ghazi följt varandra i sju år. Han lyckades fly från Syrien och kom tillbaka till Tunisien. I samband med att boken släpptes har hon gjort många intervjuer och påfallande ofta får hon frågan av journalister varför hon inte bröt med Ghazi och hur hon kan se honom som sin son.

– Det är som att sociala relationer inte är på riktigt, att de inte räknas och då det är klart att det blir svårt att förstå att jag tar till mig någon annans unge som min egen.

Något som säkert skapar en hel del frustration och ger bränsle åt polariseringen i Sverige är hur ojämnt uppehållstillstånden verkar falla. En del av de ensamkommande som är skötsamma och ambitiösa får avslag medan andra som begår brott och skapar

otrygghet inte utvisas utan får stanna. Men i dina böcker blir bilden komplex, samma person kan gå från det ena till det andra.

– Ja, det är tydligt att en och samma person kan vara både offer och förövre, men jag vill nog inte blanda ihop det med asylrätten. Saker ska utredas på ett korrekt sätt och det gjordes inte i Ghazis fall. Han berättade för norska myndigheter om rekryteringsförsöken till IS, men de valde att inte tro på honom. Hade de utrett saken ordentligt så hade de fått veta att det opererade jihadistiska salafister i centrala Oslo, säger Katia och fortsätter:

– Samtidigt hade Ghazi långa dagar i väntan på sitt asylbesked. Det hade säkert haft betydelse om han hade haft något att göra på dagarna i ett sammanhang med människor omkring sig. Nu hade salafisten gott om tid att dra in Ghazi bit för bit. Först var mannen bara schysst, han bjöd på mat och visade omsorg, men i takt med att vänskapen fördjupades kom också krav och kontroll. Det går inte att säga med säkerhet, men om myndigheterna tagit det Ghazi larmade om på allvar kan man tänka sig att det kunnat bli annorlunda.

När Ghazi håller på att radikaliseras och befinner sig i Syrien tvingas du argumentera mot hans tro. Dina argument är rationella och det biter inte på hans världsbild. Det måste ha känts hopplöst?

– Ghazi bottnade inte i sin tro, han gick till moskén, lyssnade och fikade med salafisten och sen gick han och festade med sina kompisar och spelade fotboll. Det salafisten i Norge sa till honom testade han på mig och det jag skickade tillbaka i argument, fakta och artiklar visade han för salafisten som avfärdade det med att det var amerikansk propaganda. Ghazi var vilsen, rotlös, sökande och sysslolös och den kombinationen gjorde honom säkert mottaglig för samhörigheten som salafisten bjöd in honom till och därmed också en tilltro till vad mannen hävdade.

Om vi säger att du har förståelse för engagemanget hos de som kallas aktivister och samtidigt har känt det allvar och den oro som präglar motståndssidan, hur gör vi för att dessa sidor ska komma närmare varandra? Hur ska vi som samhälle omfamna den mer komplexa bilden och orka tänka lite längre?

– Mycket genom kunskap. Vi måste orka tänka bortom föreställningar och påminna oss om vikten av att vara nyanserade. I mina böcker visar det sig hur det kan gå när vi inte är det och det drabbar ofta unga människor som behöver stöd och hjälp. Som tjejerna i Alexandramannen. De var absolut offer, samtidigt gick de till träffarna med mannen flera gånger. De till och med gillade vissa saker i umgänget medan övergreppen var helt fruktansvärda. Ofta är det så komplext och det är nog viktigt att ta in för att kunna bemöta och ge rätt hjälp, säger Katia Wagner och fortsätter:

– Den här gången har jag berättat om en människa som fattat ett så ödesdigert obegripligt beslut som att ansluta sig till IS, men ingen tjänar på att vi bortser från hur förutsättningarna omkring honom påverkat det skeendet.

Text: Hans P.A. Karlsson